

ملک بی خلل

(برنید و بررسی اجمالی متل ها)

دکتر ماندانا خسروانی مجا

سرشناسه	خسروانی مجد، ماندانا، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور	Khosravani Majd, Mandana ملک بی خلل (برگزیده و بررسی اجمالی متل ها)/ماندانا خسروانی مجد.
مشخصات نشر	ارومیه : انتشارات خسروانی مجد، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۸۱ ص: ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک	۹۷۸۶۰۰۷۱۷۸۵۱۵: ازیال ۱۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	ضرب المثل های فارسی
موضوع	Proverbs, Persian
موضوع	داستان های کوتاه فارسی -- قرن ۱۴
موضوع	th century. Short stories, Persian --
رده بندی کنگره	۱۳۹۶ ۷م.۴۸ خ/۳۹۹۶ PIR
رده بندی دیویی	۳۹۸
شماره کتابخانه ملی	۴۸۶۱۳۸۷

ملک بی خلل

(برگزیده و بررسی اجمالی متل ها)

دکتر ماندانا خسروانی مجد

آماده سازی و نظارت بر چاپ : دفتر انتشاراتی خسروانی مجد

چاپ اول : ۱۳۹۵ شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه قیمت : ۱۰۰۰ ازیال

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۷۸-۵۱-۵

تلفن : (۰۴۴۳۸۲۷۷۷۰) . (۰۹۱۴۴۴۰۸۹۲۷)

mana.majd@gmail.com پست الکترونیکی :

مقدمه :

موضوع فولکلور پرداختن به جنبه های سنتی جامعه یعنی شیوه های اعمال و رفتار و عادات و باورهای سنت است. بنابراین در فرهنگ عامه شناسی سنت یک واژه ی بنیادی است که این دانش را از دانش های دیگر متمایز می کند. در زبان فارسی واژه ی سنت سه کاربرد عامیانه، مذهبی و علمی دارد. در کاربرد عامیانه واژه های سنت و سنتی مترادف کهنه و قدیمی و گاهی منسوخ و متروک هستند. در دین سنت مفهومی مقدس دارد و به معانی ودیعه ی الهی است که توسط گذشتگان به ما رسیده است و امکان هیچ گونه دخل و تصرف و تغییری در آن وجود ندارد و نگهداری و پاسداری از آن به دیگران و نسل های آینده وظیفه ی هر فرد دیندار است. از نظر علمای اسلام سنت معنای طریقه و سیره می دهد که مسلمانان ملزم به عمل کردن آن هستند.

در فرهنگ عامه شناسی تعریف و براساس خاص علم مردم شناسی از سنت در نظر است. از دیدگاه سنت مجموعه ی افکار، اعمال و احساسات و در حقیقت میراث مشترک زندگی اجتماعی یک گروه است که در نسل های گذشته به جا مانده است. افراد معمولاً برای انجام اعمال پذیرش از دایره ی روز احساساتی که سنتی هستند نیازی به دلیل ندارند زیرا جنبه های سنتی رنگ به تنها میراث گذشته است بلکه هر عنصر سنتی حامل یک ارزش و مبین دوری جا در باره ی چیزی است. هر جامعه ای آداب را به خوبی می شناسد و پاره ای از آنها را پسندیده یا ناپسند می داند. سنت حفظ داوری های جامعه است و هر

عنصر سستی از یک ایده و ارزش حکایت می‌کند. بنابراین مجموعه الگوهای فرهنگی که ویژگی‌های زیبر را دارا باشند جزو بررسی‌های فولکلوریک قرار دارند.

الگوهای فرهنگی که در بین عموم افراد جامعه رواج دارند و مردم آنها را پذیرفته و عمل می‌کنند.

الگوهای فرهنگی که پذیرش و عمل کردن آنها به صورت عادت اجتماعی بوده و از نظر مردم بدیهی تلقی می‌شوند و نیازی به توجیه عقلی ندارند.

الگوهای فرهنگی که به طبع جمعی و در نتیجه زندگی اجتماعی و گروهی خلق شده‌اند و پدید آرند. آن جامعه است و در مواردی که سازنده‌ی مشخصی دارد ناشناخته و از نظر مردم به کارگیری آنها بدون اهمیت تلقی می‌شود.

الگوهای فرهنگی که معمولاً در جامعه به طور صریح و روشن قابل تفکیک از الگوهای جدید هستند و در کنار عناصر جدید قرار دارند و با آنها آمیخته شده‌اند.

الگوهای فرهنگی که نه به طور خاص بلکه در مجموعه فعالیت‌های زندگی افراد جامعه نقش و وظیفه‌ای را به عهده دارند. بنابراین می‌توان فرهنگ عامه را به عنوان موضوع فولکلور مجموعه‌ای از الگوهای فرهنگی سنتی دانست که چگونگی اندیشه، احساس و عمل فرد را تعیین و تنظیم می‌کند. این الگوها گستره‌ی وسیعی دارند و تمامی جنبه‌های زندگی را در بر می‌گیرند. از

چگونگی تولد نوزاد ، مراحل رشد ، زبان آموزی ، بلوغ ، ازدواج ، شغل و... تا چگونگی مرگ و باورهای مربوط به آن.

سنت هایی که فرهنگ عامه را تشکیل می دهند به سه دسته تقسیم می شوند:

سنت های مادی ، سنت های رفتاری و سنت های گفتاری

سنت های مادی : به مجموعه ی آثار ، اشیاء ، کالاهای ، بناها و ابزارهایی گفته می شود که از گذشته بر جای مانده است. این بخش از فرهنگ عامه از آن حیث که رتف نوع افکار و احساسات و الگوهای رفتاری نسل های گذشته و جنبه های سبکی جامعه ی کنونی است جزئی از فرهنگ عامه به شمار می آید. سنت های مادی را چون در پاسخ به نیازهای مادی انسان شکل می گیرند و معرف افکار و ارزش های رایج را به چگونگی پاسخ های جامعه به این نیازها هستند می توانیم به چهار دسته تقسیم کنیم : ابزارها (آلات موسیقی ، ابزارهای جنگ ، وسایل نقلیه ، ابزارهای کشاورزی و ...) / مسکن (بناها و شهرها) / خوراک (غذاها ، نوشیدنیها و ...) ♦ پوشاک (انواع لباسها ، کفشها ، کلاهها ، لباسهای جنگ ، لباسهای کار و...

شیوه های قومی عبارتند از عادات یا روشهای سنتی از جمله کارها که از میان آن دسته که شامل شیوه های مطلوب عمل باشند مجاز و یا مورد ترییح و تمایل جامعه هستند. اگر چه تخلف از شیوه های قومی با مجازات همراه نیست اما فشار اجتماعی به مثابه ضمانت اجرایی آنها است. جشنها ، آداب و آیین ها نمونه هایی از شیوه های قومی هستند.

طبقه بندی مذکور از سنت‌های رفتاری بر مبنای تحلیل جایگاهی است که این سنت‌ها در نظام اجتماعی دارا هستند. لیکن از نظر عینی و سنت‌های قابل مشاهده فرهنگ عامه می‌توانیم سنت‌های رفتاری را به این صورت طبقه بندی کنیم: شعائر و تشریفات، رسوم، جشنها و اعیاد، آئین‌ها، بازی‌های بیانه، عرف و عادات اجتماعی، موسیقی.

از طرف سنت‌های گفتاری مجموعه سنت‌هایی است که در قالب کلمات و جملات اظهار می‌شوند. این سنت‌ها ریشه در اعتقادات، باورها، دانش‌ها، فلسفه‌ها، ارزش‌ها و نیازهای یک جامعه دارند. در واقع ادبیات عامیانه ارزش و اعتبار خود را از برداشته که با جامعه و واقعیت‌ها دارد اخذ می‌کند، نه از جنبه هنری و زیبایی‌شناسی. عبارت دیگر مسئله‌ی اساسی در ادبیات عامیانه ویژگی‌های اجتماعی آن است و نه زیبایی‌های هنری.

عرف به آن دسته از رفتارهای اجتماعی گفته می‌شود که مورد پذیرش جامعه هستند. لیکن کمترین فشار اجتماعی اجرای آن را اعمال می‌کنند. رفتارهای عرفی در زمره‌ی ادب و نزاکت اجتماعی قرار دارند.

به مجموعه‌ی رفتارهایی که در جامعه میان عده‌ی زیادی رافرا مشترک است و نوعی فشار اجتماعی برای اجرا و عمل کردن به آنها وجود دارد، به‌ویژه غیرشخصی و الگویی دارند، سنت‌های رفتاری گفته می‌شود. سنت‌های رفتاری ریشه در نظام ارزش‌ها و باورهای جامعه دارند و برای جامعه مهم تلقی می‌شوند اما میزان اهمیت آنها یکسان نیست برخی مهمتر بوده و عدم توجه به

آنها مجازات به همراه دارد و برخی دیگر با فشار اجتماعی با ضمانت اجرایی کمتری توأم است. سنت‌های رفتاری در سه گروه جای دارند: رسوم اخلاقی، شیوه‌های قومی و عرف و عادت.

رسوم اخلاقی مجموعه رفتارهایی است که برخاسته از ارزش‌های جامعه می‌باشد و بی‌توجهی به آنها توأم با فشارهای اجتماعی شدید است حال آنکه رعایت آنها مطلوب و پسندیده تلقی می‌شود و حیثیت اجتماعی برای فرد ایجاد می‌کند.

جنبه‌ای اجتماعی ادبیات عامیانه را می‌توان به صورت زیر توضیح داد: ادبیات عامیانه در لوز تاریخ در کنار ادبیات رسمی و کلاسیک به صورتی ساده و آرام جریان داشت. اما در کتاب‌های تاریخ ادبیات به ندرت نامی از آنها به میان می‌آید زیرا ادبیات عامیانه تعانت به عوام و توده‌ی مردم دارد که آنها نیز یا توان نوشتن نداشتند و یا سلاطین و صاحبان قدرت امکان و اختیار این کار را از آنان سلب می‌کردند.

ادبیات عامیانه ادامه‌ی کار و فعالیت و زندگی مردم است. بنابراین جنبه‌ی تفننی و تجملی ندارد. بلکه مکمل عمل و وسیله‌ای برای ارضای زندگی محسوب می‌شود. وابستگی ادبیات عامیانه به زندگی و واقعیت اجتماعی آن را به ادبیات واقع‌گرا مبدل می‌سازد.

ادبیات عامیانه ساده و بی‌پیرایه است زیرا از زندگی مردمی سرچشمه می‌گیرد که هنگام سخن گفتن جز بیان مطلب غرضی ندارند. و از سوی دیگر اگر ادبیات

عامیانه دشوار و پیچیده باشد درست به زبان جاری نمی شود و به سهولت از یاد می رود. در نتیجه امکان انتقال شفاهی آن از طریق سینه به سینه و نسل به نسل از میان می رود و به تدریج فراموش می شود بنابراین ناگزیر بی تکلف و به دور از پیرایه است.

ادبیات عامیانه طبیعت گرا و متأثر از طبیعت است زیرا عوام در طبیعت زندگی می کنند. دام در حال مبارزه با آن هستند و به این ترتیب حتی نوع گاو و اسبی که مطارب مردم رنجبر روستایی است گاو قوی یا اسب بارکش است نه گاو خوش حال یا اسب مسابقه.

ادبیات عامیانه ادبیات سیاسی است. زیرا انعکاسی از مبارزه ی دائم مردم با ستمگران و صاحبان قدرت است و با آنکه انعکاسی از آرزوهای حق طلبانه و عدالتخواهی و آزادیخواهی است.

ادبیات عامیانه همگام با مقتضیات محل ها و گنگن می شود زیرا همواره حوادث و شرایط جدیدی به وجود می آید که آنرا بازتاب می دهد و بیانی کند ولی ثبات همیشگی ادبیات عامیانه را برهم می زند و پیوسته آنرا تغییر می دهد.